

Asiantuntijakuuleminen / HE 212/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi perusopetuksenlain muuttamiseksi (HE 212/2024 vp). Opetushallitus lausuu seuraavaa.

Tiivistelmä

Opetushallitus pitää puhelinten ja muiden mobiililaitteiden rajoittamisen, aluehallintovirastojen toimivallan lisäämisen, liikunnallisen elämäntavan edistämisen sekä säädösmuutosten esitystä perusopetuksessa tarpeellisenä. Puhelinten ja muihin mobiililaitteisiin liittyvä esitys luo perusopetukseen työrauhaa, edistää oppimista ja keskittymiskykyä oppimiseen, rajoittaa oppimista häiritsevää käyttöä, edistää liikunnallista elämäntapaa ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista kasvokkain sekä mahdollistaa oppimiseen liittyvän pedagogisen ja terveydellisiin syihin liittyvän käytön. Opetushallitus päivittää järjestyssääntöohjeen ja mobiililaitteoppaan sekä tarjoaa aiheesta koulutusta. Opetushallituksen näkemyksen mukaan käsittelyssä oleva hallituksen esitys vastaa myös toimenpideohjeissa esitettyihin tarpeisiin puhelimen ja mobiililaitteen käytön rajoittamisesta. Aluehallintovirastojen toimivallan lisääminen edistää perusopetuksen oppilaiden oikeussuojaa. Esitys liikunnallisen elämäntavan edistämisestä vahvistaa lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana sekä tätä kautta tukee heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan sekä oppimisedellytyksiä ja tuloksiaan. Opetushallitus päivittää opetussuunnitelman perusteet liikunnallisen elämäntavan osalta.

Puhelimet ja muut mobiililaitteet

Opetushallitus pitää esitystä tärkeänä. Lainsäädännön muutoksella turvataan osaltaan turvallisen opiskeluympäristön ja häiriöttömän opetuksen toteutuminen ja se selkeyttää oikeustilaa puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytössä koko koulupäivän osalta mukaan lukien välitunnit ja ruokailu. Esitys kieltää oppimista häiritsevän käytön, mutta

se mahdollistaa opettajan luvalla tapahtuvan oppimiskäytön sekä henkilökohtaisen terveydenhuollon kuten diabeteksen seurannan.

Esityksen mukaan järjestyssäännöillä tulee määrätä puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Tämä selkeyttää nykytilaa säätämällä tarkasti, että järjestyssäännöissä voidaan määrätä, miten ja missä puhelinta käytetään ja säilytetään muuna aikana kuin oppitunneilla. Tämä mahdollistaa esimerkiksi puhelimen säilyttämisen puhelinparkissa.

On yhteiskunnan etu, että digitaalinen osaaminen voi kehittyä. Opetusta ja oppimista häiritsevä puhelimien käytön torjuminen lainsäädännöllä koulupäivän aikana on tärkeää. Samalla tulee varmistaa, että oppijoilla on lainsäädännön mukaan opetussuunnitelman perusteiden mukaiset yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää opetuksen järjestäjän antamia digitaalisia laitteita opiskelussa ja opetella digitaalisia taitoja.

Perusopetuksen tulee turvata jokaiselle oppilaalle tiedot ja taidot, joiden avulla he voivat jatkaa opiskelua toisella asteella. Digitaaliset taidot kehittyvät harjoittelemalla ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti oppilaille annetaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn sopivia työtapoja ja -välineitä eri oppiaineissa. Digitaaliseen osaamiseen liittyy oleellisesti hyvinvointia, turvallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja työelämätaitoja edistävää osaamista. Digitaalisten lukutaitojen, kuten kriittisen digitaalisen lukutaidon, merkitys kasvaa ja opetuksessa tulee huolehtia, että jokainen oppija saa kehittää digitaalisia taitojaan sen kaikki osa-alueet huomioiden.

Edelleen Opetushallitus esittää, että mietinnössä todettaisiin, että perusopetuslain mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa ja varhaiskasvatuslain mukaisessa esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa suositeltaisiin puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytöstä ja säilyttämisestä.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan käsittelyssä oleva hallituksen esitys vastaa myös toimenpidealoitteissa esitettyihin tarpeisiin puhelimen ja mobiililaitteen käytön rajoittamisesta. Mikäli välitunnit ja muu opetuksen aika säädettäisiin oppituntien

tapaan lähtökohtaisesti kielletyksi, Opetushallitus pitää tärkeänä, että sääntely vastaisi oppituntien osalta säädettyä. Puhelimen ja muun mobiililaitteen käyttämisen tulisi olla sallittua opettajan luvalla oppimiskäyttöön sekä henkilökohtaiseen terveydenhuoltoon. Opetushallitus pitää tärkeänä, että opetuksen järjestäjille, rehtoreille ja opettajille jätetään riittävästi myös joustovaraa erilaisille toimintamalleille, jotta toiminta pystytään järjestämään koulun toimintakulttuurin ja pedagogiikan kannalta tarkoituksenmukaisesti. Opetushallitus tähdentää, että välttämätön ja kiireellinen yhteydenotto esimerkiksi huoltajaan tai hätäpuhelun soittaminen tulee olla aina mahdollista.

Opetushallitus päivittää parhaillaan järjestyssääntöohjetta ja mobiililaitteopasta ja julkaisee ohjeesta ja oppaasta uudet versiot, kun eduskunta on hyväksynyt lain. Opetushallitus kouluttaa myös opetuksen järjestäjiä lainsäädäntömuutoksesta, järjestyssääntöohjeesta ja mobiililaitteopasta. Laki on ehdotettu tulemaan voimaan jo 1.8.2025. Lakimuutos velvoittaa opetuksen järjestäjät päivittämään järjestyssääntönsä vastaamaan uutta lainsäädäntöä. Opetushallitus toivoo, että perusopetuksen järjestäjille jäisi mahdollisimman pitkä aika kiireellisestä aikataulusta huolimatta päivittää järjestyssäännöt ennen 1.8.2025. Järjestyssääntöjen päivitykseen tulisi osallistaa koko henkilöstö, oppilaat ja heidän huoltajansa. Lisäksi järjestyssääntöjen hyväksymiseen opetuksen järjestäjän toimivaltaisessa toimielimessä kuluu oma aikansa.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että kouluajan lisäksi kiinnitettäisiin huomiota lasten ja nuorten vapaa-ajan digitaalisten laitteiden käyttöön. Opetushallitus edistää lasten ja nuorten digitaalista hyvinvointia ja turvallisuutta yhdessä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa ja on koonnut verkoston, joka on ryhtynyt laatimaan vapaa-ajalle suosituksia, jotka huomioivat hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat.

Aluehallintovirastojen toimivalta

Opetushallitus pitää muutoksia aluehallintovirastojen toimivaltaan kannatettavina. Aluehallintovirastojen toimivallan lisääminen edistää perusopetuksen oppilaiden oikeussuojaa.

Liikunnallinen elämäntapa

Opetushallitus toteaa, että hallituksen esitys liikunnallisen elämäntavan edistämisestä vahvistaa lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana sekä tätä kautta tukee heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan sekä oppimisedellytyksiä- ja tuloksiaan.

Kansainvälisten meta-analyysien mukaan liikunnalla on todettu olevan positiivinen merkitys muun muassa keskittymiseen, oppimiseen sekä fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Liikunnan on osoitettu olevan vahvasti yhteydessä hyvinvointiin, resilienssiin ja masennuksen vähenemiseen. Lisäksi myönteinen yhteys on todettu muun muassa koulussa viihtymiseen, vähäisempään ahdistuneisuuteen sekä mielenterveyteen.

Hallituksen esityksen mukaisessa perusopetuslain 2 § lisäyksessä ei ole kyse oppiainetasosta, vaan koko perusopetuksen arjesta ja sen toimintakulttuurista. Esitys lain 2 §:ään (*”Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa”*) on konkreettinen reagointi myös suomalaisten lasten ja nuorten toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia kuormittavaan ns. istuvan elämäntavan globaaliin haasteeseen.

Perusopetuksen aktiivisen toimintakulttuurin vakiinnuttamisen tukeminen ja rakenteelliset ratkaisut edellyttävät ohjaavien asiakirjojen kuten perusopetuslain sekä opetussuunnitelman perusteiden riittävän vahvoja kirjauksia. Opetushallitus päivittää Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet tarvittavin osin vuoden 2025 aikana. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden lisäysten toimeenpanon tukemisessa voidaan pääosin hyödyntää jo olemassa olevia verkostoja (esim. Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu) ja toimintoja.

Säädöshuolto

Pykälän 22 nimeä olisi hyvä tarkentaa muotoon ”oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi”, kuten on jo opetussuunnitelman perusteissa tarkennettu. Kyse ei ole ”oppilaan arvioinnista” vaan hänen oppimisensa ja osaamisensa arvioinnista.

Opetushallitus esittää, että käsitteitä selkeytettäisiin perusopetuslaissa siten, että lain 7 luvun 29 §:ssä todettaisiin, että jäljempänä tässä luvussa kaikista keinoista, joilla puututaan oppilaiden epäasialliseen käyttäytymiseen, käytettäisiin termiä kurinpitokeino. Tällä hetkellä kurinpitoa koskevia käsitteitä ei ole tyhjentävästi määritelty perusopetuslaissa, minkä vuoksi käsitteitä käytetään epätarkasti, esim. kurinpitokeinot, kurinpitotoimet, kurinpidolliset keinot, turvaamistoimenpiteet, puuttumiskeinot ja ojentamiskeinot. Käsitteiden selkeyttämiseksi Opetushallitus on pyrkinyt käyttämään yleistermiä kurinpitokeino kaikista niistä perusopetuslaissa säädetyistä keinoista, joilla voidaan puuttua oppilaiden epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskeisintä käsitteiden jaottelun sijaan on se, että perusopetuslaissa säädetyt keinoja osataan käyttää lainmukaisesti.